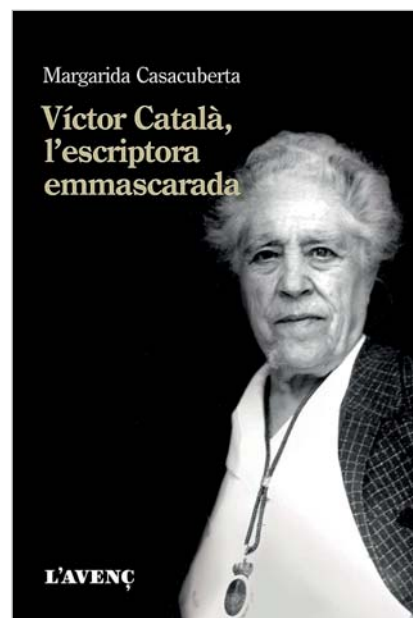

Amb una prosa molt ben treballada, Santanach opta per establir una estructura fragmentada en què s'alternen la primera i la tercera persona. Així, al fil narratiu omniscient es contraposen directament les veus de la Carmen i en Martí. I és que en la proposta estructural de l'obra rau un altre dels encerts de Santanach. Amb aquesta tècnica aconsegueix culminar el retrat d'una societat freda en què els personatges es mouen en un medi moral marcat per la indiferència. En aquest marc, l'únic que sembla important és romandre viu i fer el possible per perpetuar aquesta situació. Amb això, l'autor aborda els fets de la Guerra Civil espanyola i de la postguerra des del camp mental d'uns personatges pertanyents a cercles socials diferents —la dels teòrics vencedors— dels que hem conegut a través d'altres novel·les. Des d'una altra perspectiva, com en el cas d'Antoni Munné-Jordà a *Dins el riu, entre els joncs* i que vam comentar en aquesta secció, ens trobem davant d'un enriquiment de registres de la novel·la catalana a l'hora de tractar el període de postguerra. Joan Santanach signa amb *Els vius* un magnífic debut literari.

Margarida Casacuberta
Víctor Català, l'escriptora emmascarada

L'Avenç, Barcelona, 2019.

Amb el pas dels anys, lectors i crítics han situat dues autores en l'epicentre del cànon literari català: Caterina

Albert i Mercè Rodoreda. Podem afirmar, doncs, que la literatura catalana ha contribuït significativament a la constitució d'una literatura de dona, en consonància amb un dels fenòmens de la literatura universal del segle XX.

En aquest context, cal comprendre l'aportació de Mita Casacuberta a *Víctor Català, l'escriptora emmascarada*, un assaig molt ben documentat i de lectura agradable que permet acostar el lector a una de les figures cabdals de la nostres lletres. Precisament, la idea d'emmaskament és el fil conductor que fa servir Casacuberta a través de les seves pàgines. Així, al començament, evoca l'entrevista que Baltasar Porcel li fa el 1965 i en què resta perplex davant la màscara que l'autora ha forjat al llarg de la seva vida. L'estudiosa s'enfronta

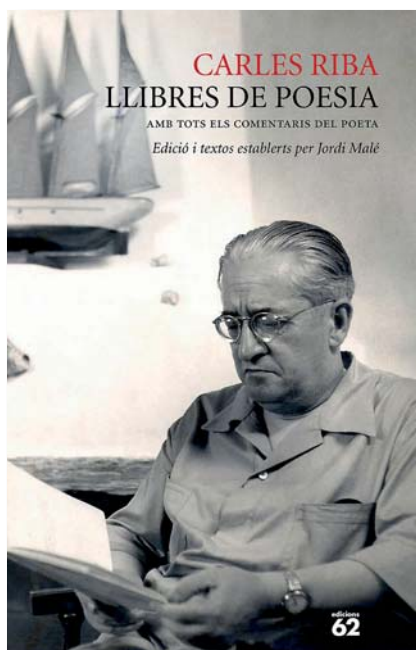
a la duresa de la postguerra. Tanmateix, la derrota de Hitler provoca un canvi d'estratègia en el règim franquista. En aquest context, en Martí, un grum català d'un hotel de Santander, assistirà a uns fets que acabaran essent determinants per al futur de la Carmen.

D'aquesta manera, es vertebrava un dels temes principals de l'obra: la supervivència en condicions adverses. Per arribar a la condició de vius, cal lluitar en un medi hostil. I això lliga amb un altre tema important: l'assetament del franquisme en totes les dimensions de la societat espanyola de postguerra. Des d'aquest angle, la novel·la posa de manifest les contradiccions d'una societat hipòcrita, que manté una doble moral en nombrosos aspectes de la vida personal i col·lectiva.

directament a la complexitat de la relació entre Caterina Albert i Víctor Català, i destaca una de les frases que l'autora diu a Porcel: «fer-ho tot», és a dir, construir una obra d'art total. Sota aquesta idea, aborda els inicis de la seva obra literària, determinada per un text tan punyent i difícil d'assumir a l'època com *La infanticida*.

A «La poesia de la vida» s'aborda la consciència poètica de la seva obra a partir d'una altra entrevista, ara el 1926 amb Tomàs Garcés. Aquí apareixen les seves relacions d'acords i desacords dins el Modernisme. Especialment interessant resulta la seva correspondència amb Joan Maragall en què, en un moment determinat, ella parla del «pòsit enterbolidor» que roman en la seva obra. Casacuberta s'endinsa en l'inici del «cicle ombrívol» amb la ja esmentada *La infanticida*, per continuar després amb la visió de la tragèdia humana als *Drames rurals* i arribar així a *Solitud* com a paradigma de la novel·la modernista, i de la qual destaca el caràcter de la Mila com la gran aportació de Víctor Català a la novel·la catalana contemporània. Després d'abordar les relacions de l'autora amb el Noucentisme i el tema de la relació entre el gènere novel·lístic i l'anomenat ruralisme, el llibre condueix al que significa un altra gran obra: *Un film (3.000 metres)*, una novel·la riu vertebrada per la ironia i en què es fonen fulletó i llenguatge cinematogràfic. Les dècades següents les determina la frase «Dir-me, desdir-me i tornar-me a dir» fins a arribar a la reivindicació que en fa Maria Aurèlia Capmany. Per això, conclou Casacuberta: «Denunciar els prejudicis contra els quals va lluitar durant tota la seva vida Caterina Albert i Paradís per tal de preservar Víctor Català, la seva construcció literària, va ser el primer pas de desemmascament que, al cap de cinquanta anys del contun-

dent crit d'alerta de Capmany dirigit als editors de l'*Enciclopèdia catalana*, no ha fet més que començar.»

Carles Riba

Llibres de poesia

Edició i textos establerts per Jordi Malé
Edicions 62, Barcelona, 2019.

L'aparició del volum *Llibres de poesia* de Carles Riba esdevé una ocasió magnífica per tornar a un dels poetes fundacionals de la tradició de la lírica catalana contemporània. El curador de l'edició, Jordi Malé, ha procurat reunir els diferents títols ja coneguts juntament amb dos d'inèdits. D'una banda, els sis poemes de *Residu de la paraula a lloure*, datats entre 1912 i 1919, i de l'altra, els deu últims poemes escrits per l'autor entre 1952 i 1958. Bon pensador de poesia, s'inclouen també els comentaris del mateix poeta, així com les edicions de cada llibre.

Seria inútil descobrir ara i aquí la grandesa de la figura del poeta, encara per comprendre més a fons. Ara bé, sí que m'agradaria compartir amb el lector algunes reflexions personals. En aquest sentit, he de

confessar que Riba és un dels meus mestres, juntament amb Foix i Espriu. Per aquest motiu, obro els meus primers poemaris amb citacions del poeta i, des d'una altra perspectiva, he assumit versos, temes i invitacions ribianes al diàleg al llarg de la meva trajectòria. Per què? Doncs perquè el model humanista que representa em va interpel·lar des de ben jove i he intentat modestament aprendre d'aquesta gran lliçó de saviesa humana que són els seus versos. De Riba cal valorar, juntament amb la traducció de l'*Odissea*, la comprensió en profunditat de la gran tradició simbolista.

I tanmateix, el seu pensament sobre la literatura i l'exercici de la crítica literària és també d'una gran importància. Per aquest motiu vaig escriure fa uns quants anys l'assaig «La crítica ribiana: un instint en pensament» que vaig incloure el 1997 en el llibre d'assaig on dibuixava una poètica personal, *L'entusiasme reflexiu*. Els comentaris de Riba que trobareu en el volum, com per exemple els que emmarquen les *Elegies de Bierville*, representen un pont fantàstic cap als seus llibres de crítica. I és que Riba és tot ell unitat: el poeta que crea i reflexiona, tradueix i dialoga constantment amb els clàssics i amb el seu temps. Tot parafrasejant un dels seus títols, bé podem afirmar que en la mirada poètica i crítica de Riba trobem sempre un dels trets definitoris de l'humanisme: crear per comprendre.